

Lietuvos gydytojų asociacija
**UŽ ŽMOGAUS
GYVYBĘ**

Kodas 190772134, Papilio 5, Kaunas, LT 44275; www.gydytojaiuzgyvybe.lt; info@gydytojaiuzgyvybe.lt

LR Prezidentui

LR Seimo Pirmininkui

LR Seimo nariams

KREIPIMASIS

Dėl pagalbinių apvaisinimo taikymo vienišoms moterims

Lietuvos gydytojų asociacija „Už žmogaus gyvybę“ labai sunerimusi dėl SAM siūlomo Pagalbinių apvaisinimo įstatymo Nr. XII-2608 pakeitimo įstatymo projekto, kuriame numatoma, kad pagalbinių apvaisinimo paslaugos galėtų būti teikiamos asmenims, neatsižvelgiant į jų šeimines padėtis, t.y. jog valstybės biudžeto lėšos būtų skiriamos ne tik susituokusiems ar partnerystėje esantiems asmenims, bet ir **vienišoms moterims**. Pagalbinių apvaisinimo (PA) įteisinimas vienišoms moterims yra sudėtingas klausimas, kuriame susikerta asmens teisė į tėvystę/motinybę ir vaiko gerovės principai. Remiantis atlikta naujausių mokslinių tyrimų analize pateikiame išvadą, jog toks sprendimas užkrautų nemenką papildomą našą LR valstybei ir visuomenei. Pateikiame rizikas, kurias kels sprendimo taikyti PA vienišoms moterims:

1. Vaiko teisė į abu tėvus ir vaiko gerovė

Mokslinėje literatūroje (pvz., Susan Golombok tyrimai JK) pabrėžiama, kad vaiko gerovė labiau lemia santykių kokybę, o ne šeimos struktūra, tačiau išskiriamos specifinės rizikos vaiko raidai:

- **Identiteto konstravimas:** Remiantis JT Vaiko teisių konvencijos 7 straipsniu, vaikas turi teisę žinoti savo kilmę. Sąmoningas vaiko pradinio modelio kūrimas be tėvo figūros gali apsunkinti vaiko tapatybės paiešką paauglystėje.
- **Vyriško pavyzdžio trūkumas:** Vaiko raidą nagrinėjantys mokslininkai teigia, jog harmoningai raidai reikalingas tiek moteriškas, tiek vyriškas auklėjimo pradai. Tyčinis tėvo vaidmens eliminavimas gali būti matomas kaip vaiko teisių apribojimas.
- **„Tėvo alkis“ (angl. *Father hunger*):** Nors vienišos motinos gali suteikti visapusišką emocinę šilumą, vaikai (ypač berniukai) paauglystėje dažnai išreiškia stiprų poreikį pažinti vyriškąjį identiteto dėmenį. Jo trūkumas gali pasireikšti per elgesio sutrikimus ar žemesnę savivertę.

- **Kilmės painiava ir „genetinė tamsa“:** Vaikai, sukurti naudojant donoro ląsteles, dažnai susiduria su egzistenciniu klausimu: „Iš ko aš kilau?“. Jei informacija apie donorą neprieinama, tai gali sukelti nuolatinį nesaugumo jausmą ir sunkumų kuriant savo tapatybę (ypač jei informacija slepiama).
- **Resursų stoka ir streso perdavimas:** Vienas tėvas natūraliai turi mažiau emocinių ir fizinių resursų. Psichologai pastebi, kad vienišų motinų vaikai dažniau patiria „parentifikaciją“ – kai vaikas per anksti pradeda emocinę globą savo mamai, taip prarasdamas dalį vaikystės nerūpestingumo.
- **Donoro anonimiškumas:** Dažnai naudojama anoniminė donorystė sukuria „genealoginį sumišimą“ ir galimą riziką ateityje susidurti su nežinomais biologiniais giminaičiais (incesto rizika).
- **Ontologinis nesaugumas:** Bioetikos mokslo atstovai (pvz., Leon Kass) teigia, kad nežinojimas apie savo biologinius tėvus sukuria „genealoginę tuštumą“. Vaikas jaučiasi ne kaip asmuo, kilęs iš dviejų žmonių meilės ryšio, o kaip „biotechnologinis projektas“. Tai gali sukelti egzistencinį nesaugumą.
- **Medicininė atsakomybė:** Žinoti savo kilmę yra būtina dėl sveikatos istorijos (genetinės ligos, polinkiai). Anoniminė donorystė atima iš vaiko galimybę vykdyti prevencinę mediciną, o tai gali būti vertinama kaip žala asmens sveikatai

2. Socialinė ir ekonominė rizika

- **Padidėjusi našta vienam asmeniui:** Ligos, netekties ar ekonominių sunkumų atveju vienišas tėvas neturi antrojo ramsčio, todėl vaikas tampa socialiai pažeidžiamasis.
- **Priklausomybė nuo valstybės:** Kritikai pabrėžia, kad valstybė, įteisindama tokį modelį, prisiima didesnę atsakomybę už socialinę paramą šeimoms, kurios iš anksto formuojamos kaip nepilnos.

3. Psichologinis spaudimas moteriai

- **Vienišos motinystės idealizavimas:** Įteisinimas gali sukurti iliuziją, kad auginti vaiką vienai yra lengva, neįvertinant ilgalaikio psichologinio išsekimo pavojaus, kai visa atsakomybė už vaiko ateitį tenka tik vienam asmeniui. Nepaliginamos situacijos lyginti, kai nepalankioms aplinkybėms susiklosčius (sutuoktinių skyrybų, mirties ar kitais atvejais) moteris yra priversta auginti vaiką/us viena ir PA apvaisinimo įteisinimas vienišoms moterims, kai valstybė iš anksto sudaro prielaidas moteriai vienai auginti vaiką.
- **Savanoriškas rizikos prisiėmimas:** Kai moteris sąmoningai renkasi vienišą motinystę per technologijas, kyla diskusija, ar visuomenė privalo nešti tą pačią finansinę naštą kaip ir nenumatytų gyvenimo dramų atveju? Tokiu būdu kyla atsakomybės privatizavimo rizika: moters noras turėti vaiką v.s. kaštų socializavimas (t.t. skiriami visų pinigai vaiko išlaikymui).

- Kai valstybė kompensuoja PA vienišoms moterims, ji ne tik finansuoja procedūrą, bet ir skatina modelį, kuris iš anksto remiasi didesne priklausomybe nuo valstybės išmokų. Tai gali būti matoma kaip asmeninės atsakomybės erozija, kai individualus troškimas tampa kolektyvine finansine našta.
- „Įteisinant ir kompensuojant pagalbinių apvaisinimą vienišoms moterims, valstybė pereina nuo paramos šeimai kaip natūraliai institucijai prie paramos individualiam reprodukciniam vartojimui. Tai sukuria dvigubą našta mokesčių mokėtojams: pirma, finansuojant pačią procedūrą, ir antra, subsidijuojant socialines pasekmes, kylančias dėl tyčinio tėvo institucijos eliminavimo iš vaiko gyvenimo.“

4. Komercializacijos pavojus

- **Gyvybės rinkos formavimasis:** PA įteisinimas plačiam asmenų ratui skatina vaisingumo klinikų komercinį augimą, kur vaikas ir genetinė medžiaga tampa rinkos objektais, o tai prieštarauja žmogaus orumo principui.

Lietuvos gydytojų asociacijos „Už žmogaus gyvybę“ vardu – pirmininkė dr.Eglė Markūnienė